

मिति: २०७१/१/१०

माननीय श्री ..... ज्यू,
सदस्य, व्यवस्थापिका संसद
सिंहदरवार, काठमाडौं ।

विषय: बेपत्ता भएका व्यक्तिको छानविन, सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोग सम्बन्धी विधेयक संशोधन सम्बन्धमा ।

महोदय,

नेपाल सरकारद्वारा मिति २०७० साल बैशाख ७ गते व्यवस्थापिका संसदमा औपचारिक रूपमा प्रस्तुत भई सैद्धान्तिक सहमती प्राप्त “बेपत्ता भएका व्यक्तिको छानविन, सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोगको सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक २०७०” को अध्ययन गर्दा यसले सशस्त्र द्वन्द्वले बालबालिकालाई पीडित बनाएको र उनीहरूको अधिकार हनन भएको विषयलाई स्विकारन सकेको छैन भने सत्यनिरुपण प्रक्रियामा बालसहभागिताको विषयहरू लगायत पीडित बालबालिकाका संवेदनशिलतालाई सम्बोधन गराउन उक्त विधेयकलाई संशोधन गर्न आवश्यक भएको सन्दर्भमा माननीय सदस्यज्यूहरूको ध्यानाकर्षण गराउँदछौं ।

संक्रमणकालीन न्याय र बालबालिका

सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोगले बालबालिकाका सम्बन्धमा सम्बोधन गर्नुपर्ने विषयहरू

१. द्वन्द्वले हजारौं बालबालिकालाई पीडित बनाएको र उनीहरूको अधिकार हनन भएको स्वीकार गर्नुपर्दछ ।
२. सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप मस्यौदाले बालबालिका सम्बन्धीको घटनाहरूको निरुपण गर्दा बालबालिकाको सहभागितामा उनीहरूको संरक्षण र गोपनीयताको सुनिश्चितता गर्नुपर्दछ । यसको लागि बालमैत्री सहभागिता प्रकृया/प्रणालीको व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।
३. द्वन्द्वपीडित बालबालिकालाई उनीहरूको अधिकारको प्रत्याभूति दिलाउन दिर्घकालिन पुनःएकिकरणका सहयोगहरू (स्वास्थ्य, शिक्षा, मनोसामाजिक हेरचाह, सिपमुलक तालिम, पारिवारिक पुर्नमिलन (आदि) चाँडो भन्दा चाँडो सुनिश्चित गर्नुपर्दछ ।

सुम्निमा तुलाधर
कार्यकारी संयोजक
सिविन नेपाल
तथा सिजोप

सन्दर्भ सामग्री

नेपालमा द्वन्द्व बाट प्रभावित बालबालिकाको स्थिति

१. राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको प्रतिवेदन, सन् २००५ अनुसार :

- नेपालमा २०५२ साल फागुनदेखि सशस्त्र द्वन्द्वको क्रममा ५०० भन्दा बढी बालबालिकाको अकालमा मृत्यु भएको, ४० हजार बालबालिका विस्थापित भएको, सयौ बालबालिका घाइते भएका र ८ हजारभन्दा बढी बालबालिका टुहुरा वा परिवारबाट अलग भएको जनाएको छ ।

२. केन्द्रीय बालकल्याण समितिले २०६६ प्रतिवेदन अनुसार:

- ५३ जिल्लाबाट प्राप्त विवरण अनुसार सशस्त्र द्वन्द्वबाट पीडित बालबालिकाको संख्या १९,९८० देखिएको छ । जसमध्ये करिब ५० % (९,६९१) परिवारसहित विस्थापित भएका छन् भने करिब २० % (३,९३०) बालबालिकाले आमा वा बाबु गुमाएका छन् । हजारौ बालबालिकाले बाबु-आमा दुवै गुमाएका छन् । अहिले पनि थुप्रै द्वन्द्व-प्रभावित बालबालिकाको अवस्था खुलेको छैन ।

३. शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयद्वारा द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति, परिवार र संरचनाहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न गठित उच्चस्तरीय कार्यदलबाट २०६६ वैशाख मसान्तसम्ममा सूचीकृत गरिएका विस्थापितहरूको संख्या ६९,६६४ पुगेको छ । तीमध्ये के कति बालबालिकाको संख्या रहेको छ भन्ने खुल्न सकेको छैन ।

४. नेपालस्थित संयुक्त राष्ट्रसंघीय नियोग (UNMIN) बाट भएको प्रमाणीकरण अनुसार अस्थायी शिविर (Cantonment) मा रहेका तत्कालीन ने.क.पा (माओवादी) का योग्य नठहरिएका कारणले वहिर्गमन गरिएका ४,००८ लडाकूहरूमध्ये अठार वर्ष नपुगेका कारणले अयोग्य ठहरिएकाको संख्या २,९७३ रहेको थियो ।

५. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाको प्रतिवेदन अनुसार ७००० जना बालबालिका कुनै न कुनै किसिममा द्वन्द्वमा आवद्ध भएको देखाउँदछ ।

यी सबै तथ्याङ्कहरूलाई विश्लेषण गर्ने हो भने द्वन्द्वबाट प्रभावित बालबालिकाहरूको यकीन तथ्याङ्क प्राप्त नभए तापनि यो संख्या ठूलो रहेको छ भन्ने कुराको अनुमान सहजै गर्न सकिन्छ ।

द्वन्द्व बाट प्रभावित बालबालिकाको लागि सरकारको प्रतिबद्धता

विस्तृत शान्ति सम्झौता, २०६३ को बुँदा ७.६.१ मा दुवै पक्षले महिला तथा बालबालिकाको अधिकारको विशेष संरक्षण गर्ने प्रतिबद्धता जनाएका छन् । कुनै पनि प्रकारको यौनजन्य शोषण तथा दुर्व्यवहार लगायत महिला तथा बालबालिका विरुद्ध हुने बालश्रम लगायतका सबै खाले हिंसात्मक कार्यहरूमाथि तत्काल रोक लगाउन र अठार वर्ष वा सोभन्दा मुनिका केटाकेटीहरूलाई कुनै पनि सैन्यबलमा समावेश वा उपयोग नगर्न पूर्ण रूपमा सहमति जनाइएको छ । यसरी प्रभावित बालबालिकाको तुरुन्त उद्धार गरिने र तिनीहरूको पुनःस्थापनाका लागि आवश्यक र यथोचित सहयोग प्रदान गरिने कुरा उल्लेख छ ।